

Verksamhetsberättelse 2009

Stockholms läns museum

Verksamhetsberättelse 2009

för Stiftelsen Stockholms läns museum

Antagen av stiftelsens styrelse 2010-04-15

Den rekonstruerade kammargraven i utställningen "Skuggan av en man".

Foto: Mattias Ek

Förord

Årets succé var att vi tack vare vår nya förbindelsegång med Dieselverkstadens huvudentré, invigd i december 2008, lyckades fördubbla besöken på museet till drygt 20 000 besökare för 2009. Jag tror att vi alla blev stimulerade av att se att det var betydligt mer liv och rörelse i våra utställningslokaler.

Vår uppskattade och välbesökta webbplats fick ny form och teknik under året. Syftet var dels att göra den mer tillgänglig för publiken och enklare att fylla på med nytt och aktuellt material om vår verksamhet. Vårt goda renommé i museibranschen för vårt arbete med vår webbplats gjorde att vi fick ansvaret för att utforma och driva läns museernas gemensamma webbplats som ska anknyta till bokförlaget Nordstedts och TV4:s stora satsning på Sveriges historia de närmaste åren. Det förtroendet tycker jag vi kan vi känna oss mycket stolta över.

Under året har vi också arbetat med att vårda organisationen och våra interna relationer samt preciserat museets mål och strategier för de närmaste tre åren. I samarbete med kommunikationsbyråerna Tullbergs och Marknadsblick har vi utformat en så kallad varumärkesplattform som syftar till tydligare mål, mer strategiska samarbeten och målgruppsanpassad verksamhet. Varumärkesplattformens tänk fick sedan ligga till grund för vår nya treåriga verksamhetsplan i vilken museets pekade ut tre tydliga områden som verksamheten ska fokusera på de närmaste åren: Ett är ”Runstenarnas tid” som handlar om den omvälvande övergångstiden från förhistoria till medeltid med utgångspunkt i vårt rika kulturarv av runstenar i länet. Det andra är ”Efterkrigstiden” som berör de senaste 60 årens bebyggelse- och kulturhistoria. Det tredje fokusområdet är en koncentration av vårt engagemang i den regionala konstverksamheten till ”Offentlig konst”. Här har vi fått mycket kunskap och erfarenheter som byggts upp under de senare årens utveckling av pedagogiska program om offentlig konst för skolan.

På dessa sätt har vi tillsammans arbetat för att skapa bästa förutsättningar för en kreativ och spännande verksamhetsutveckling för åren framöver. För detta viktiga arbete och alla insatser som bidrog till museets verksamhet under 2009 vill jag tacka alla medarbetare och vår styrelse.

PETER BRATT

Museichef

Innehållsförteckning

Sammanfattning	9
Inledning	11
Övergripande verksamhet	13
Kunskapsuppbyggnad	14
Kulturmiljövård	16
Publik verksamhet	22
Kommunikation	29
Samlingar (foto, arkiv och bibliotek)	30
IT	31
Drift	32
Ekonomi och administration	32
Arbetsplatsutveckling	33
Trycksaker och artiklar	33
Personalresurser under 2006	36
BILAGA 1	
Årsredovisning	

Råsundavägen i Solna. Bilden är med i läns museets nya vandringsutställning "Människor och minnen - Solna under 100 år" som började turnera under hösten 2009.

Foto: Solna hembygdsförening

Sammanfattning

Den nya förbindelsegången med Diesilverkstadens huvudentré som invigdes i december 2009 blev en succé och medförde att museet fördubblade besöken under 2009 i förhållande till föregående år. Totalt kom drygt 20 000 personer till museet.

Under året har museet fått en varumärkesplattform, vilken utgjorde grund för en ny treårig verksamhetsplan för perioden 2010-2012 som togs fram under hösten. Länsmuseets organisation har strukturerats om genom att kulturmiljöenheten delats upp i en arkeologisk enhet och i övrigt lagts samman med kunskapsenheten till en ny enhet med namnet Kulturhistoriska enheten. Ekonomifunktionen har också lagts ut på entreprenad under året.

Seminarie-serien ”Arkeologi i Stockholms län” som museet drev under 1990-talet har återupptagits under 2009 med ett första seminarium om högstatusmiljöer under äldre järnålder. Museet har också hållit ett seminarium om vikingatida broar inom projektet Runriket. Den arkeologiska forskningsgrävningen av en vikingatida gravplats vid Broby bro i Täby som pågått årligen sedan 2007 fortsatte under 2009. I övrigt slutfördes två industrihistoriska projekt under året, dels ”ett som rörde omvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka (rapport och utställningskatalog publicerade under 2009), dels dokumentationen av en cementindustri i Stora Vika, strax utanför Nynäshamn (publiceras under 2010).

En viktig del av museets arbete med kulturmiljövård har på sedvanligt sätt varit att fungera som remissinstans och rådgivande till länsstyrelsen, Svenska kyrkan och länets kommuner. Kommunerna har fått särskilt stöd från museet för vården av de sevärdade forn lämningarna, både med kunskap om praktiska vårdfrågor och hjälp med informationsskyltar. Inom ramen för bidraget för kulturmiljövård har museet utfört dokumentationer av byggnadsminnen, fritidsområden, kolonistugor och inventerat medeltida timmerhus i Uppland.

Uppdragsverksamheten under 2009 har på sedvanligt sätt berört både det byggnadshistoriska området och arkeologiska undersökningar. De arkeologiska uppdragen har dock fortsatt att vara få under detta år och konkurrensen hårdnar i länet, men trots detta lyckades museet få flera medelstora undersökningar, främst i Järfälla med anledning av Mäljarbanans utbyggnad. Museets uppdrag som kulturmiljökonsult för konsortiet förbifart Stockholm 2009 i arbetet med en miljökonsekvensbeskrivning av vägprojektet som påbörjades 2008 har fortsatt under hela det aktuella året.

Museets arbete med att digitalisera fotografier i samarbete med ett antal hembygdsföreningar har fortsatt, under året påbörjades inscanning av bilder från Täby hembygdsförening, liksom det stora arbetet med att digitalisera och tillgängliggöra förre länsantikvarien Alf Nordströms fotografier och andra bildsamlingar.

Under året genomfördes en mindre ombyggnad av museets fasta utställning för att skapa en tydligare åtskillnad mellan kaféet och butik å ena sidan och utställningen å den andra. Utställningsverksamheten i museibyggnaden har omfattat fyra tillfälliga utställningar, varav den arkeologiska utställningen ”Skuggan av en man” var museets största utställningsproduktion under året. Utöver denna producerade museet också en utställning om omvandlingen av industrimiljöerna i Nacka under namnet ”När larmet tystnat”. Vidare visades också sex mindre utställningar i den så kallade Just-Nu montern.

Programverksamheten under året har i första hand varit knuten till utställningarna och utgjorts av verkstäder och lovaktiviteter för barn, föreläsningar och debattkvällar. Utöver detta har vi haft flera temadagar/-helger under året, både på museet och ute i länet, som bland annat rört byggnadsvård och arkeologi samt haft en julmarknad vid första advent. I slutet av året stängdes museets bibliotek för allmänheten av ekonomiska skäl. Forskare och allmänheten kan dock få tillträde genom att boka in besök efter överenskommelse.

Museets publika verksamhet ute i länet har som vanligt bestått av uthyrning av vandringsutställningar, miniutställningar och konstmappar, uppsökande skolverksamhet med utgångspunkt i konsten och fornlämningarna i länet samt att arbetat med att uppmärksamma och tillgängliggöra historiska besöksmål, särskilt Runriket i Täby och Vallentuna. Två nya vandringsutställningar har producerats under året, dels en fotoutställning om Solnas utveckling, dels en vandringsutställning om amatörfotografen Jens Martinssons bilder.

Webbplatsen har byggts om under året och fått ny form, teknik och en omarbetad struktur för att nå högre funktionalitet och tillgänglighet.

Inledning

Verksamhetsberättelsens syfte och upplägg

Målsättningen är att verksamhetsberättelsen skall utnyttjas till att utvärdera det gångna årets verksamhet och mäta resultaten i den mån det är möjligt. Av det skälet ansluter verksamhetsberättelsens upplägg direkt mot verksamhetsplanen för samma år. De två dokumenten behöver dock inte läsas parallellt utan verksamhetsberättelsen skall fungera självständigt.

Målgrupp för verksamhetsberättelsen är museets ledning, personal och styrelse och därutöver i första hand våra anslagsgivare och närmaste samarbetspartners såsom Stockholms läns landsting, Statens kulturråd, riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län. Verksamhetsberättelsen finns också tillgänglig på museets webbplats för alla övriga intresserade.

Verksamhetsidé

Övergripande mål för museet är:

Att väcka intresse och engagemang för länets kulturhistoria, kulturarv och konst för att därigenom skapa förutsättningar för minne och eftertanke, dialog och opinionsbildning i demokratisk anda.

Att bidra till en rik livsmiljö i Stockholms län genom att arbeta för att en mångfald av spår från skilda tider kan finnas kvar på olika sätt i landskapet, både i tätorterna och på landsbygden. Till dessa spår räknas också det immateriella kulturarvet, t ex i form av minnen, ortnamn med mera knutna till platser och miljöer i landskapet.

Att tillgodose samhällets behov av undersökningar och utredningar inom museets kompetensområden och göra resultaten tillgängliga för allmänheten och forskarsamhället.

Museet når målen genom att:

- vara regionalt kunskapscentrum för kulturhistoria, kulturmiljövård och konst.
- vara rådgivande och sakkunnigt stöd åt länsstyrelsen, kommunerna, Svenska kyrkan, de lokala museerna, hembygdsrörelsen och allmänheten inom museets olika verksamhetsområden.
- verka för samarbete och samverkan i länet inom museets olika verksamhetsområden.
- lyfta fram länets kulturhistoria, kulturarv och konst som en grundläggande resurs idag och för framtiden.
- skapa debatt och delta i samhällsdebatten som berör museets verksamhetsområden, utifrån ett kulturhistoriskt och humanvetenskapligt perspektiv.
- skapa publik verksamhet i samarbete med våra målgrupper och andra kulturinstitutioner i länet.
- bedriva samtidsundersökningar inom ramen för läns museets deltagande i Samdok.
- bedriva uppdragsverksamhet inom kulturmiljöområdet.
- prioritera barn och ungdom.

Långsiktig verksamhetsplanering

Med anledning av att arbetet med en ny långsiktig verksamhetsplanering sköts fram ett år i tiden har museet under 2009 arbetat vidare enligt verksamhetsplanen för 2006-2008. Samtidigt har en ny plan för perioden 2010-2012 arbetats fram som antogs av styrelsen den 17 februari 2010.

Fokusområden 2006-2008

I verksamhetsplanen för 2006-2008 har sex fokusområden varit aktuella. Av dessa har arbetet med två (Samordnad publik verksamhet respektive Information och marknadsföring) avslutats under planperioden. Övriga kommenteras nedan.

Program för kunskapsuppbyggnad

I verksamhetsplanen för åren 2006-2008 fanns utarbetandet av ett program för kunskapsuppbyggnaden vid länsmuseum med som ett fokusområde. Ett första utkast till ett sådant program utarbetades under 2007 och 2008 av dåvarande kunskapsenheten. Efter den senaste omorganisationen som trädde i kraft 2009-05-01 då kunskapsenheten upphörde och slogs samman med museets byggnadshistoriska verksamhet har förutsättningarna för ett sådant program förändrats. Dessutom har, i den nya treåriga planen, frågorna om kunskapsuppbyggnad hanterats på ett annat sätt bl a med angivande av nya fokusområden. De ursprungliga programplanerna är inte längre giltiga och om frågan skall tas upp igen måste det därför ske från nya utgångspunkter.

Kulturarvportal för Stockholms län

Detta fokusområde har inneburit att länsmuseum tagit initiativ till att skapa ett digitalt baserat faktarium i form av en kulturarvportal. I denna portal skall kunskaper om länets historia och kulturarv byggas upp i samarbete med andra institutioner i länet. Under 2009 har portalen öppnats under webbadressen: www.kulturarvstockholm.se. Se vidare under IT/webbteknik.

Uppdrag inom kulturmiljöområdet

Fokusområdet har under perioden inneburit fokusering på breddning, konkurrenskraft och samhällsplanering. Med en breddning av uppdragsverksamheten, dels genom att utveckla nya uppdragsområden, dels genom att bredda kompetensen inom organisationen med t ex landskapshistoria och etnologiskt perspektiv, kan vi verka i nya, viktiga sammanhang där hänsyn bör tas till kulturmiljövärdena.

Ökad konkurrenskraft ska främst bidra till att länsmuseum kan utöva större påverkan på kulturmiljöarbetet i länet och samtidigt bidra till vår kunskapsuppbyggnad om kulturarvet. Ökad affärsmässighet innebär också större marginaler och fler uppdrag, vilket ger museet en stabilare ekonomi.

Samhällsplaneringsuppdragen (uppdrag som rör kommunernas fysiska planering) ger mycket kulturmiljönytta och befäster och utvecklar vår unika position som kunskapscentrum för kulturmiljövärd.

Mångfaldsperspektivet

Arbetet med mångfaldsfrågorna har främst bedrivits genom vidareutbildning av personalen och via diskussioner i personalgruppen. Arbetet med vidareutbildning av personalen och förankring har gått enligt planerna. Arbetet med en mångfaldspolicy för museet har slutförts under 2009 och har resulterat i en mångfaldsplan som antogs av styrelsen 2009-11-03.

Övergripande verksamhet 2009

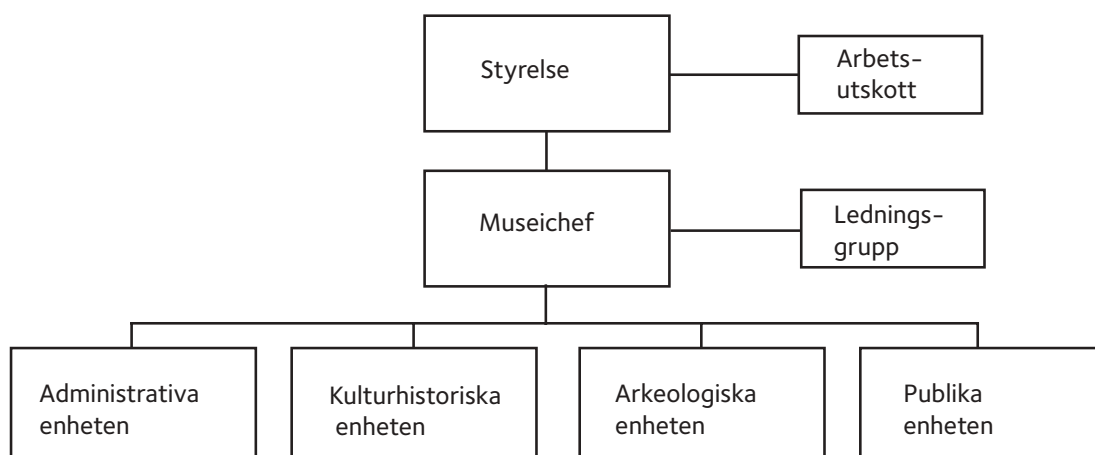
Ny treårig verksamhetsplan

Under våren utarbetades en varumärkesplattform för museet (se vidare under Kommunikation), vilken kom att ligga till grund för en ny treårig verksamhetsplan. Den senare togs fram under hösten i ledningsgruppen med stöd av gruppdiskussioner bland personalen. Verksamhetsplanen som omfattar perioden 2010-2012 antogs av museets styrelse den 17 februari 2010.

Omorganisation

Den 1 maj 2009 trädde en ny justerad organisation i kraft. Ändringarna var följande: Den tidigare kulturmiljöenheten delades i en arkeologisk enhet, där arkeologisk kunskapsuppbyggnad, dokumentation och uppdragsverksamhet utförs, och i en del som omfattar kulturmiljöfrågor, kulturhistorisk kunskapsuppbyggnad och dokumentation exklusive arkeologi. Den senare delen lades samman med förra kunskapsenheten till en ny enhet under namnet Kulturhistoriska enheten med ansvar för kulturmiljöfrågor, samtidsdokumentation, kulturhistorisk dokumentation och kunskapsuppbyggnad, samt arkiv och bibliotek.

De organisatoriska vinster som förväntas av den nya Kulturhistoriska enheten är dels ett närmare samarbete mellan antikvarier och fotografer inom kulturmiljöarbetet, dels bättre förutsättningar för vidareutveckling av integreringen av ett etnologiskt perspektiv inom kulturmiljöområdet. Vidare förväntas att arbetet med kunskapsuppbyggnaden i högre grad än tidigare kan knytas till aktuella projekt inom kulturmiljöområdet. Landskapsfrågorna, i den mån de förekommer, t ex i samband med den kommunala planeringen, MKB och kulturmiljöprogram, ligger i första hand på denna enhet, liksom även forn- och landskapsvården.

Kunskapsuppbyggnad

Att bedriva en långsiktig kunskapsuppbyggnad inom ämnesområdena arkeologi, bebyggelsehistoria, etnologi, samtidsdokumentation och konst är viktigt för museet. Detta ska ske dels genom uppbyggnad av databaser för att underlätta forskningen om länets historia, dels i form av egna vetenskapliga undersökningar. Nytt övergripande mål ska formuleras inom ramen för arbetet med program för kunskapsuppbyggnad. Alla museets stora avslutade kunskapsuppbyggande uppdrag finns presenterade i rapportform.

Under 2009 producerades totalt 31 rapporter, 16 inom det arkeologiska området, och 15 inom det byggnadshistoriska fältet. Samtliga rapporter finns i att ladda ner på museets hemsida.

Arkeologi

Arkeologiskt seminarium

År 2009 återuppstod seminarieserien "Arkeologiskt seminarium i Stockholms län" efter att sedan 2002 ha legat i träda. Seminariet är tänkt att genomföras årligen och ska ske i samarbete med Länsstyrelsen, Stockholms universitet och RAÄ UV Mitt. Seminariet ägde rum onsdagen den 25 mars. Tema för året var "Högstatus under den äldre järnåldern". Moderator var Charlotte Fabech och inbjudna föreläsare var Helena Victor, Svante Fischer, Per Vikstrand, Michael Olausson, Johan Anund och Richard Grönwall. Seminariet hölls på Dieselverkstadens Lilla scen som var fullsatt (ca 70 pers.). Seminariet var mycket lyckat och uppskattat och inläggen är tänkta att sammanställas i en kommande rapport.

Broseminariet

Som ett led i arbetet med projektet Runriket anordnade museet den 3-4 april ett symposium på temat vikingatida och tidigmedeltida broar. Symposiet hölls på Såstaholms hotell- och konferensgård i Täby, den plats som av många utpekats som Jarlabankeättens huvudgård ett stenkast från gravarna vid Broby bro. Stefan Brink deltog i egenskap av moderator och övriga inbjudna var Jan-Olof Montelius, Lars Andersson, Anne-Sofie Gräslund, Magnus Källström, Kristel Zilmer, Frands Herschend, Roger Wikell, Andreas Nordberg, Andreas Wikström, Anders Hultgård och Camilla Grön. Symposiet har senare resulterat i publikationen "Bro till evigheten" (utgiven av läns museet i mars 2010).

Forskningsundersökning Broby bro

Som planerat utförde museet fortsatta undersökningar av den vikingatida kristna gravgården vid Broby bro i Täby. Undersökningarna genomfördes under två veckor, perioden 8/6-18/6, med stöd av seminariestudenter från Stockholms universitet. Sammanlagt undersöktes tre skelettgravar på platsen. Undersökningarna har genomförts årligen sedan 2007 och har genererat ny och värdefull kunskap om samhällsutvecklingen i regionen under 1000- och 1100-talen. Ett uttalat syfte med undersökningarna vid Broby bro är att dessa ska ha en publik dimension med bland annat visningar för allmänheten. Trots ett närmast ihållande regn besöktes platsen i år av cirka 1 000 personer. I sammanhanget ska också lyftas fram den insats som gjordes av Täby Hembygdsförening som tog emot och hjälpte besökare till rätta på grävplatsen, samt förde statistik. Projektet blev detta år mer uppmärksammat i media än någonsin tidigare och bevakades såväl regionalt, nationellt och internationellt. Projektet kommer att fortsätta under 2010.

Etnologisk och kulturhistorisk dokumentation

Från Buller till Bullar – omvandlingen av industriområden i Nacka

Projektet Från buller till bullar påbörjades under 2007 och har varit ett samarbete med länsstyrelsen i Stockholms län. Studien syftar till att undersöka hur omvandlingen av Nackas gamla industriområden har gått till och hur människor som vistas i de omvandlade miljöerna upplever och värderar dem. En annan aspekt har varit att studera om och hur områdets industrihistoria används i marknadsföringen av dessa nya miljöer. Under 2009 slutfördes arbetet och rapporten Förvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka gavs ut. Resultaten från projektet presenterades också i vår egenproducerade utställning När Larmet Tystnar. Till utställningen producerades även en utställningskatalog som delvis finansierades av statliga medel från länsstyrelsen.

Stora Vika – industriort i folkhemmet

Det fleråriga dokumentationsprojektet som består av flera delundersökningar har beskrivits i tidigare verksamhetsberättelser. Under 2009 färdigställdes den första manusversionen inför den kommande publiceringen som planerats till våren 2010. Till sommaren kunde manus sändas ut till ett flertal personer för granskning och kommentarer. Bland dessa fanns ett tiotal Vikabor. Under hösten lämnades synpunkter på manus och omarbetningar kunde göras fortlöpande. Med finansiellt stöd från länsstyrelsen kunde den tidigare rapporten från dokumentationen av fabriken byggnader och beskrivningen av tillverkningsprocessen omarbetas till ett kapitel i den kommande boken. Även den etnologiska intervjuundersökningen kunde, men med finansiering från länsmuseum, bearbetas för att ingå i boken. Under våren kom dessutom det positiva beskedet från länsstyrelsen att länsmuseumets ansökan om finansiellt stöd för en publikation om Stora Vika beviljats. De beviljade medlen, tillsammans med arbetsinsatser från länsmuseum, gör det möjligt att presentera hela den omfattande undersökningen av Stora Vika i en tilltalande bok för en bredare publik.

Samdok

Stockholm läns museum är medlem i Samdok – de kulturhistoriska museernas samarbetsorganisation för samtidsundersökningar. Länsmuseum ingår i poolen för lokala och regionala rum och innehar sekreterarposten i poolen. Under året har poolen sammanträtt vid två tillfällen. Ett av sammanträdena hölls på Stockholms läns museum då poolen fick en visning av utställningen ”När larmet tystnar –förvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka”.

Kulturmiljövård

Stockholms läns museums arbete med kulturmiljövård präglas av det långsiktiga målet att bidra till en god livsmiljö för invånarna i Stockholms län samt att en mångfald av spår bevaras i landskapet. Arbetet kan utföras genom ett årligt anslag från Stockholms läns landsting, ett bidrag genom det statliga anslaget Bidrag till regionala museer som fördelas av Statens kulturråd. Kulturmiljöarbetet bedrivs även genom externa uppdrag samt genom tillfälliga projektmedel, främst från det statliga anslaget Bidrag till kulturmiljövård som fördelas av länsstyrelsen efter ett ansökningsförfarande.

Verksamhet bedriven med anslag från stat och landsting

Den arbetstid som bekostas av anslags- och bidragsmedel från landstinget och staten används, liksom tidigare år, främst till service och rådgivning till länsstyrelsen, länets kommuner, Svenska kyrkan och allmänheten.

Service till kommunerna är liksom tidigare kostnadsfri upp till ett visst tak. Om arbetet är mer omfattande tar länsmuseet ut avgifter enligt museets uppdragstaxa. Servicearbetet gentemot kommunerna består i remissvar rörande bygglovsärenden och detaljplaner.

Kyrkoantikvarisk ersättning är ett statligt bidrag till Svenska kyrkan för underhåll och bevarande av de kulturvärden som kyrkan förfogar över, och som räknas som en angelägenhet för hela svenska folket att bidra till. Syftet är att nå största kulturmiljönytta på ett rättvist sätt. Bidraget genererar en del arbete för länsmuseet, främst i form av rådgivning i olika frågor till länets enskilda församlingar. Det kan handla om restaurering eller ombyggnation av kyrkobyggnader, skötselfrågor m.m. Länsstyrelsen remitterar dessutom tillståndsärenden enligt Lagen om kulturminnen m.m. (KML) till länsmuseet. Länsmuseet deltar också – tillsammans med länsstyrelsen och respektive stift – i de regionala samrådsgrupperna för det kyrkliga kulturarvet.

Skog & historia

Länsmuseet deltog mellan 2002-2007 i projektet Skog & Historia. Projektet var statligt initierat och drevs tillsammans med nuvarande Skogsstyrelsen med bidrag från länsstyrelsen. Projektet syftade till att inventera kultur- och fornlämningsbeståndet i skogsområden, bland annat med hänsyn till de eventuella skador som kan uppstå i samband med skogsbruk. Personalen hämtades från arbetslösa som var boende i de kommuner där projektet bedrevs och även arbetsförmedlingen var därför en samarbetspart. Projektet är nu avslutat och under 2009 har länsmuseet fortsatt arbetet med att granska de lämningar som framkommit vid inventeringarna. Under året har ett hundratal lämningar kvalitetssäkrats och avrapporterats till det digitala fornminnesregistret, FMIS.

Skogens historier

För 2007 planerades ett projekt, som kortfattat kan beskrivas som en bearbetning och popularisering av några av de resultat som projektet Skog & Historia resulterade i. Eftersom detta projekt inte avslutades förrän 2007/2008, och granskningsarbetet inte kommit tillräckligt långt, beslöt att Skogens historier skulle genomföras under 2009, vilket också har skett. Materialet är planerat att publiceras under våren 2010.

Byggnadsvårdsguiden – "Byggwebben"

Länsmuseets arbete med att göra om strukturen för Byggwebben fortsatte under året, och den nya informationen lades ut under sommaren. Museets ambition är att Byggwebben ska vara landets mest besökta byggnadsvårdsguide på webben. Under 2009 har sidorna haft cirka 100 000 besök.

Vård av kulturlandskap och fornlämningar

Arbetet under året har huvudsakligen bestått i att hålla kontakt med kommuner som efterfrågat kunskap om fornlämningar, skyltar och vårdfrågor. Under året har läns museet besökt de sex kommunerna Ekerö, Haninge, Solna, Täby, Sundbyberg och Vallentuna. Förutom att delge information har syftet varit att även entusiasmera kommuner och markägare till att sköta fornvårdsområden och i bästa fall utöka antalet vårdade områden. Kopior på skyltar gjorda under 1980- och 1990-talen har överlämnats till de kommuner som så har önskat. Många kommuner vill själva ha ansvaret för att skyltarna vid fornlämningarna är läsliga och fräscha. Under våren har arbetet med renoveringen av milstolpar återupptagits av Vägverket, och årets renoverade milstolpar har dokumenterats och presenterats på ett möte där museet var med.

Ekerö kommun vill att fornlämningsområdet Helgö i framtiden ska uppmärksammas mer och vill därför att fornlämningarna ska bli mer synliga. Området har dock tyvärr vuxit igen på många platser och nya skötselplaner behövs. Museet har varit med på flera möten och arbetat fram ett underlag till en ny skötselplan.

Museet har slutfört arbetet med en ny skötselplan över fornlämningarna i naturreservatet Igelbäcken, Sundbybergs kommun. Läns museet har även faktagranskat skyltarna som ingår i den nya kulturstigen.

Museet har varit representerat vid årsmötet för föreningen Sveriges Fornvårdare.

Dokumentation av byggnadsminnen

Under åren 1996–2009 har läns museet, på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län, dokumenterat 75 byggnadsminnen. Målsättningen har varit att samtliga byggnadsminnen i länet ska ha en grundläggande dokumentation för att underlätta framtida handläggning. Under 2009 har två byggnadsminnen dokumenterats: Steninge slott i Sigtuna kommun samt Näsby slott i Täby kommun.

Fritidshusområden i förändring

Stockholms läns museum har under året fortsatt arbetet med studien Fritidshus i förändring. Projektet, som löper under tre år, finansieras genom statliga bidrag fördelade av länsstyrelsen. Huvudsyftet är att undersöka hur kommunerna bedriver sin planering i de fritidshusområden som står inför en omvandling. Ett av delmålen har varit att bygga upp ett kunskapsunderlag som belyser förändringsprocessen och dess orsaker. I arbetet ingår att med hjälp av goda exempel belysa om och i så fall hur en förändring av fritidshusområden kan ske med hänsyn till bebyggelsens och områdets ursprungliga karaktär. Ambitionen är att försöka lyfta fram exempel på arbetsätt som bidrar till en varsam omvandling av fritidshusområden, där ett bevarande av områdets karaktär är önskvärt.

En fallstudie har gjorts med två utvalda områden: Norra Kopparmora i Värmdö och Grävlingssberg i Nacka. Båda är nyligen planlagda för att möta en övergång till permanentboende. För att få en inblick i kommunarbetet har intervjuer med tjänstemän och politiker gjorts i de valda områdenas respektive kommuner, Nacka och Värmdö. Intervjuer har även gjorts med de boende i de båda kommunerna.

Gamla timmerbyggnader i Uppland

Inventeringen av medeltida timmerbyggnader i Stockholms läns del av Uppland påbörjades hösten 2007. Arbetet är ett komplement och en fortsättning på ett arbete med liknande upplägg som Upplandsmuseet tidigare gjort i Uppsala län. Fältarbetet för Stockholmsområdet avslutades under hösten 2009. Därefter valdes ett antal objekt ut för datering genom dendrokronologisk analys. Resultaten från dessa analyser och en sammanställning av hela undersökningen kommer att presenteras i en rapport som utkommer under 2010.

Samarbete med hembygdsrörelsen

Det fortlöpande samarbetet med hembygdsrörelsen har under året bedrivits i sina väl inarbetade former. Bland annat har länsmuseet gjort besök hos ett tiotal föreningar för rådgivning. Det samarbete som tidigare bedrivits som ett särskilt projekt med syftet att digitalisera delar av hembygdsföreningarnas bildsamlingar och till länsmuseets bild-databas tillföra främst äldre kulturhistoriskt fotografi, har under året bedrivits i mindre omfattning. Samarbete har dock inletts med Täby hembygdsförening när det gäller digitalisering av delar av Tord Tordmars bildsamling.

Kolonistugor

Länsmuseet har på uppdrag av länsstyrelsen dokumenterat renoveringen av två kolonistugor i Ekbackens och Bergshamra koloniområden i Solna kommun. Uppdraget ingick i den särskilda satsning på kulturhistoriskt värdefulla kolonistugor som länsstyrelsen gjorde under året inom ramen för det statliga bidraget till kulturmiljövård.

Externa uppdrag inom kulturmiljövården

Uppdrag under 2009

Arkeologiska undersökningar

Uppdragsvolymen inom den arkeologiska uppdragsverksamheten var under 2009 mindre än på många år, vilket delvis kan sättas i samband med en pågående lågkonjunktur. Sammanlagt var endast 5 större undersökningar ute för upphandling under året. Museet lade bud på samtliga men vann inget. De olika arkeologiska utredningar och undersökningar som museet genomförde under året skedde således på ”direktval” från Länsstyrelsen. Även dessa uppdrag var dock färre än normalt. Året 2009 kan med facit i hand därför betecknas som ett ”mellan-år” för den arkeologiska uppdragsverksamheten i länet. Redan under slutet av året märktes dock en ökad aktivitet vad gäller satsningar på infrastruktur och bostadsbyggande i regionen, något som talar för att uppdragsvolymen under efterföljande år sannolikt åter kommer att öka.

Arkeologiska undersökningar under 2009	
Typ av undersökning	Antal
Utredningar	4
Förundersökningar	22
Slutundersökningar	3
TOTALT	27

Utredningar

Fyra arkeologiska utredningar utfördes under 2009. Till dessa hör en avgränsning av ett gravfält vid Skäcklinge i Botkyrka, inventeringar vid Arninge-Ullna i Täby samt inventering och grävning av provgropar inför en planerad byggnation av området Grönvreten i Järfälla. Till utredningarna kan även räknas de omfattande MKB-arbete som bedrivits i samband med det stora infrastrukturella projektet Förbifart Stockholm. Arbetet utfördes på konsultbasis för konsortiet Förbifart Stockholm och genomfördes som ett samarbetsprojekt mellan museets arkeologer och bebyggelseantikvarier.

Förundersökningar

Sammanlagt utfördes 22 stycken förundersökningar på uppdrag under året. Nio av dessa utgjordes av mindre antikvariska kontroller. Till de större förundersökningarna räknas bland annat de som föranleddes av den planerade utbyggnaden av Mäljarbanan på sträckan Barkarby-Kalhäll i Järfälla. Här berördes bland annat Äggelunda bytomt med tillhörande gravfält från yngre järnåldern, samt lämningarna efter Lädersättra gård. I anslutning till den senare platsen genomfördes även förundersökningar av en gravgrupp som senare under året kom att slutundersökas (se nedan). Särskilt kan även lyftas fram arbetet i form av antikvarisk medverkan inför restaureringen av Ekerö kyrka som utfördes i samarbete med museets bebyggelseantikvarier, samt restaureringen av en folkvandringstida gravhög vid Brunnby i Upplands Väsby.

Slutundersökningar

Länsmuseet har under 2009 genomfört 3 st arkeologiska slutundersökningar på uppdragsbasis. En av dessa berörde boplatslämningar från stenåldern vid Vårby gård i Huddinge. I samband med en utbyggnad av Mäljarbanan genomfördes under november en undersökning av ett mindre gravfält i Kallhäll i Järfälla. Gravfältet bestod av fem stensättningar från romersk järnålder. Ytterligare en grav undersöktes vid Lingsberg i Vallentuna. Graven, som preliminärt kan dateras till yngre bronsålder-äldre järnålder, utgjordes av en flack stensättning innehållandes tretton små och separata bengömmor efter eventuellt lika många individer.

Antikvarisk medverkan

Under 2009 har läns museet haft tio uppdrag där man bistått med antikvarisk medverkan. Dessa är Skänelaholms slott i Sigtuna, Boo herrgård och kapell i Värmdö, Båtmanstorpet på Blidö, fastigheten Arholma 17:1 på Arholma, Kullabo på Tynningö, Fällnäs gård i Nynäshamn, Kungsängens Västra Ryds kyrkogårdar i Upplands-Bro, Torslunda kubbhus i Täby, Träskö väderkvarn i Värmdö samt Marums väderkvarn i Norrtälje.

På uppdrag av Svenska kyrkan har museet bistått med antikvarisk medverkan i 12 kyrkobyggnader skyddade enligt 4 kap. lagen om kulturminnen (1988:950). Dessa är Kungsängens och Västra Ryds kyrkogårdar, Markim klockstapel i Vallentuna, Ekerö kyrka i Ekerö, Torö kyrka i

Nynäshamn, Häverö kyrka i Norrtälje, Dalarö Kyrka i Haninge, Ingarö kyrka i Värmdö, Solna kyrka i Solna, Sollentuna kyrka i Sollentuna, Nacka kyrka i Nacka, Ösmo kyrka i Nynäshamn samt Skogsö kapell i Nacka.

Antikvariska förundersökningar och övriga uppdrag

Under denna rubrik presenteras kortfattat några av de övriga uppdrag läns museet haft under året. Här arbetar läns museet som konsult inom främst det byggnadsantikvariska området mot en extern beställare som kan vara exempelvis en kommun, privatpersoner eller företag.

Kvarteret Messingen

Inför rivningen av kvarteret Messingen i Upplands Väsby, har läns museet utfört en rivningsdokumentation av samtliga byggnader i kvarteret. Arbetet har utförts på uppdrag av Upplands Väsby kommun.

Upplands Väsby stationshus

Inför kommunens planering av stationsområdet i Upplands Väsby har läns museet på uppdrag av kommunen, utfört en byggnadsantikvarisk utredning av stationsbyggnaden inom stationsområdet.

Lingsberg

Läns museet har utfört en dokumentation av gamla skolan och Torpet Lövlunda i Lingsberg, Vallentuna kommun. Dokumentation utfördes på uppdrag av fastighetsägaren inför rivning av den gamla skolbyggnaden.

Svartsjö kungsgård

Efter ett upphandlingsförfarande gav Statens fastighetsverk läns museet i uppdrag att utarbeta ett vårdprogram för Svartsjö kungsgård i Ekerö kommun.

Blekunge redargård

Länsstyrelsen gav läns museet i uppdrag att göra ett antikvariskt åtgärdsprogram för Blekunge redargård i Norrtälje kommun.

Sundby gårds såg

En dokumentation av Sundby gårds såg på Ornö i Haninge kommun gjordes på uppdrag av länsstyrelsen med anledning av att sågen skulle rivas och ge plats för annan bebyggelse.

Tullgarns slott

Tullgarns slott i Södertälje kommun, uppfört på 1720-talet, genomgår en omfattande restaurering. Arbetet innebär en total nedtagning av fasadernas kalkcementputs. Projektet löper över tre år och inleddes på borggården. Läns museet har på uppdrag av slottets förvaltare, Statens Fastighetsverk, genomfört en undersökning av det frilagda murverket. Dokumentationen redovisas i rapport under 2010.

Björkby gård

Läns museet har genomfört en förundersökning på Björkby Gård i Vallentuna. Förundersökningen omfattar en översiktlig byggnadsdokumentation och utgör ett första steg inför en eventuell upprustning.

Ösmo kyrka

Inför handikappanpassning av entrén till Ösmo kyrka har länsmuseet, på uppdrag av AIX Arkitekter, utfört en byggnadsantikvarisk utredning av vapenhusets södra ingång.

Samhällsplanering och infrastruktur

Stockholms läns museum åtar sig externa uppdrag där ett brett kulturmiljöperspektiv behövs, exempelvis inom ramen för miljökonsekvensbeskrivningar till infrastruktursatsningar.

Förbifart Stockholm

Under 2009 har arbetet med att upprätta ett underlag till en miljökonsekvensbeskrivning för vägprojektet Förbifart Stockholm fortsatt. Underlaget innehåller konsekvensbeskrivningar gällande kulturmiljön inom de områden som bedöms påverkas av vägen. Såväl den planerade vägens påverkan som själva byggskedets påverkan har beskrivits. Uppdragsgivare har varit Konsortiet Förbifart Stockholm (SWECO VBB AB, WSP Sverige AB, Tyréns AB).

Publik verksamhet

Museibygnaden

Totalt besökte 20 106 personer museet, en ökning med 81% jämfört med 2008. Detta beror till stor del på att museet i december 2008 öppnade en ny entré från Dieselverkstaden in i museets lokaler. Drygt 1300 besökare kom på de program som anordnades i huset.

Under försommaren genomfördes en ombyggnad av museets fasta utställning, butik och kafé. Bakgrunden var bl.a. en publikundersökning som påvisade behov av pedagogiska förändringar av lokalen. Ombyggnaden gick ut på att koncentrera den fasta utställningen till den inre halvan av lokalen medan butik och kafé helt flyttades till den yttre delen. Även Just Nu-montern flyttades till gränsen mellan butik och utställning. Resultatet av ombyggnaden har tagits emot mycket positivt av våra besökare.

Utställningar

Under 2009 har museet totalt visat fyra utställningar i museets lokaler för tillfälliga utställningar. En av dem var inhyrd, de andra tre var egna produktioner.

Blick för Sickla

4 december 2008 – 8 februari 2009

Jens Martinsson jobbade i drygt trettio år på Atlas Copco i Sickla. Under främst femtio och sextiotalen dokumenterade han familjens liv på Sickla strand och Tallbacken men också det moderna Nackas framväxt. För ett par år sedan kontaktade Jens dotter Stockholms läns museum och visade sin pappas bilder. Vi mötte då en lysande amatörfotograf med fingertoppskänsla för komposition och ljus. Under vintern 2008-2009 visade länsmuseumet därför ett 50-tal av Jens svartvita fotografier.

Skuggan av en man

26 februari - 16 augusti

Järnålderns mälardalsbor visste att begrava sina döda med pompa och ståt. Gravkamrarna glimmade och gnistrade av exklusiva gåvor. Under våren 2009 visades en rekonstruktion av en 1 500 år gammal gravkammare i utställningen ”Skuggan av en man – om kammargravar i Mälardalen”. Utställningen byggde på de arkeologiska undersökningar som länsmuseumet utförde vid Karby i Täby under byggnationen av Norrortsleden 2004.

När larmet tystnat - förvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka.

10 september - 8 november

Utställningen ”När larmet tystnar” handlade om industrimiljöernas förvandling. Områdena vi tittade på var Järsla sjö, Sickla, Kvarnholmen och Nacka strand. Utställningen diskuterade kring omvandlingar, industrisamhället och vad som försvann när verkstäder blev kulturhus. ”När larmet tystnar” producerades av länsmuseumet och byggde på museets dokumentationsprojekt ”Från buller till bullar” som genomfördes under 2007-2008.

Pushing the limits

19 november 2009 - 7 februari 2010

I utställningen Pushing the limits berättar unga i Georgien, Israel och Palestina om sina liv. En vardag, som utöver att bli vuxen, gå i skolan, jobba och träffa kompisar, präglas av konflikt.

Och av att de är tjejer. De berättar om begränsningar och om hur de vill förändra samhället. Utställningen har producerats av Världskulturmuseet i Göteborg och organisationen Kvinna till kvinna.

Just Nu-montern

Under året visades följande i montern: **Eriksberg**, Botkyrka - om utgrävningar av en boplats och gravar med en guldring som det mest spektakulära fyndet, **Förbifart Stockholm** - om hotade kulturmiljöer i samband med Förbifart Stockholm, **Kvarteret Messingen** - byggnadsdokumentation av ett industri kvarter i Upplands Väsby inför rivningen, Berlinmuren 20 år - om Berlinmuren 20 år efter dess fall, Bilden, Platsen & Du - om några Skapande skola-projekt i Huddinge, **Silver-skatten från Broby Bro** - de unika silvermynt från 1000-talet som museets arkeologer fann vid utgrävningar året innan i Broby Bro.

Programverksamhet

Museets programverksamhet vänder sig till alla museets målgrupper och åldrar och spänner över samtliga museets verksamhetsområden. Den programverksamhet som museet anordnar i musei-byggnaden bygger oftast på olika teman ur de tillfälliga utställningarna.

Programverksamhet knuten till utställningarna

Skuggan av en man: Under våren arrangerades två föreläsningar som totalt lockade runt 65 personer. Under påsklovet erbjöd museet endagskursen "Kammargravens hemlighet". I samband med två av de allmänna visningarna arrangerades också en vikingasmedja.

När larmet tystnar: Vandringar i Sickla, Järla sjö och Kvarnholmen arrangerades i samarbete med Nacka hembygdsförening. Tillsammans med dem arrangerades också två mycket välbesökta berättarkvällar med totalt drygt 100 besökare där allmänheten fick komma och dela med sig av sina minnen om sina stadsdelar. Förutom detta arrangerade också museet en föreläsning med Torbjörn Tännsjö om "Det röda Nacka".

Pushing the limits: Programmet under utställningen samarrangerades med organisationen Kvinna till kvinna. Programmen var mycket välbesökta och lockade totalt drygt 500 besökare. Under utställningen arrangerades ett tjejhäng i samarbete med lokala föreningar, teaterföreställningen Seven med bland annat Sissela Kyle, ett föredrag med författaren Lena Sundström och två filmvisningar med efterföljande debatt.

Temahelger

Världens längsta bokbord deltog museet i som vanligt med bokbordsförsäljning och marknadsföring av museet. Evenemanget är årligen återkommande på Drottninggatan i samband med Stockholms kulturfestival.

Julbazar 14-15 nov: För tredje året arrangerade läns museet en julbazar. I år ingick bazaren i en hel helg i kulturhuset Dieselverkstaden med rubriken "We shall overcome-weekend". Profilen på julbazaren är mångkulturellt hantverk från länet, och ett drygt tiotal utställare deltog. Bazaren blev välbesökt med runt 800 besökare under de två dagarna.

Övriga större programaktiviteter

Museet deltog i Arkeologidagen 2009 med att visa bilder och fynd från tidigare grävningar under året. Under sport-, höst- och jullovet arrangerade museet lovaktiviteter.

Museibutik och kafé

Museets butik och kafé har fortsatt att utvecklas under året. På grund av det ökade besöks-antalet har försäljningen ökat med drygt 20 procent jämfört med 2008.

Under maj gjordes en ombyggnation av museets utrymmen för basutställning, foajé, kafé och butik. Målet var att bättre utnyttja de ytor som finns, lyfta museets butik, samt att göra det enklare för besökarna att orientera sig i lokalen. Efter ombyggnaden är utställningen nu koncentrerad till den inre delen av rummet, medan kafé och butik har fått mer plats i den främre delen av rummet.

Publik verksamhet i länet

Vandringsutställningar

Vandringsutställningen **Magiska Manteln** har sedan slutet av oktober 2006 turnerat i länet och visats på bibliotekens barnavdelningar. Idén till utställningen är hämtad från barnboken "En resa genom islams konst" som utgivits av bokförlaget Mantra Lingua i London 2005. Den bjuder på ett litet stycke islamisk kultur till barn i åldrarna 6-12 år. Utställningen har från start varit mycket bokad och har också blivit mycket uppskattad i pressen och omskrivits i ett flertal tidningar.

Riksutställningar har också gjort en kopia av utställningen som turnerat utanför länets gränser. Efter två års intensivt turnerande har efterfrågan under det senaste året minskat. Under 2009 har den visats Vallentuna bibliotek.

Under hösten 2009 tog museet fram en ny vandringsutställning med bilder från vår fotosamling. Utställningen **"Människor och minnen – Solna under 100 år"** är en fotoutställning om Solnas utveckling. Utställningen hade premiär på Solna stadsbibliotek i slutet av oktober.

Under året producerades också utställningen **"Amatörens blick"** foto av amatörfotografen Jens Martinsson. Amatörens blick är en minivariant av utställningen "Blick för Sickla" som visades i början av 2009 på läns museet. Utställningen kommer att börja turnera under 2010.

Miniutställningar och konstmappar

Länets skolor erbjuds årligen att hyra ett flertal miniutställningar och konstmappar. Miniutställningarna innehåller främst originalkonst och konstmapparna innehåller färg-reproduktioner av hög kvalitet. Under året har fem konstmappar/miniutställningar varit uthyrda. Uppskattningsvis innebär det att cirka 20 skolklasser har arbetat med våra konstmappar/miniutställningar för skolan under 2009.

Programverksamhet

Museet anordnar programaktiviteter på olika platser runt om i länet. Under året har totalt knappt 2 000 personer besökt något av de program som arrangerats i länet

I samband med fyndet av en **ny runsten vid Vallentuna kyrka** i slutet av april, arrangerade museet, bara två dagar efter själva fyndet gjordes, en programdag för allmänheten med visning av stenen. Tack vare medieuppmärksamheten var intresset mycket stort i Vallentuna och hela 200 personer kom till fyndplatsen, trots det korta varslet.

Länsmuseet deltog under **Stockholms kulturfestival** i augusti. I festivalens barnområde anordnade museet skelettskola. Museet deltog också i festivalens event "Världens längsta bokbord".

I samarrangemang med Vallentuna och Täby kommuner anordnar museet årligen **Runrikets dag** – en arrangemangsdag i Runriket. Under årets dag, den 29 augusti deltog museet bland annat med en runskola, en bussrundtur för familjer och guidad tur över Vallentunasjön. Totalt lockade arrangemanget drygt 500 besökare.

Mellan 8-18 juni gjorde läns museets arkeologer en **utgrävning vid Broby bro** i Täby. Under dessa veckor anordnade museet dagliga visningar av utgrävningsplatsen. Ett informationscenter fanns på platsen och arkeologerna skrev gräv-dagbok som publicerades på museets webb. Helgen den 13-14 juni arrangerades en temahelg med specialöppet på utgrävningsplatsen, familjevisning och specialvisning. Läns museets arkeolog Lars Andersson höll också en före-läsning på den närliggande konferensanläggningen Sästaholm om utgrävningarna som lockade hela 200 personer. Drygt 900 personer, inklusive skolelever, besökte utgrävningsområdet.

Under utställningen **”När larmet tystnar”** arrangerade museet, i samarbete med Nacka hembygdsförening, vandringar i Järsla sjö, Kvarnholmen och Sickla. Totalt besökte 50 personer de tre vandringarna.

Besöksmål

Upptäck länet

Upptäck länet ska väcka intresse och engagemang för länets kulturhistoria och kulturmiljöer och skapa en medvetenhet om miljöernas värden genom att utveckla information och tillgänglighet till historiskt intressanta platser i regionen. Vi ska sträva efter ökad tillgänglighet och funktionsanpassning för våra målgrupper, främst invånarna i Stockholms län. Verksamheten ska informera länets invånare om de kulturhistoriska sevärdheterna vid ett 80-tal platser i länet. Informationen ges dels på plats, dels via museets webbsida.

För läns museets webbsida har en kulturhistorisk presentation gjorts av tio exempel på försörjningsindustrins kulturarv i länet. Fotografering av respektive plats kvarstår att göra, senare under våren 2010. Platserna som beskrivs är: Stenhamra stenbrott på Ekerö, Vätö i Norrtälje, Saltsjökvarn i Nacka, Kvarnvikens kvarn på Kvarnholmen i Nacka, Gustavsbergs porslinsfabrik i Värmdö, Bolinders i Järfälla, Hågelby gård i Botkyrka, Rosenhill på Ekerö och Häringe slott.

För ytterligare sju stycken besöksmål i länet görs informationsskylt och audioguide (svenska + engelska) under 2009. Dessutom anpassas informationen på webbsidan, så att den kan tas emot med mobiltelefon. Arbete är påbörjat och väntas vara färdigställt under våren 2010. Platserna som får informationsskylt och audioguide för medel anslagna 2009 är: Darsgårde fornborg i Norrtälje kommun, Viby by i Sigtuna kommun, Norra Kopparmora (fritidshus) i Värmdö kommun, Örstaristningen (hällristning, Angarn) i Vallentuna kommun, Saltsjöbaden (badliv) i Nacka kommun, Oaxen (kalkbrytning) i Södertälje kommun och Skebo bruk i Norrtälje kommun.

Runriket

Runriket är ett besöksmål som utgörs av omgivningarna kring Vallentunasjön där det finns ett flertal platser med sammanlagt ett 50-tal runstenar från vikingatid. De flesta står på samma plats där de en gång restes och de berättar därför sina historier i ursprunglig miljö. Besöksmålet har skapats för att tillgängliggöra en av landets intressantaste runstensmiljöer för allmänheten. Runrikets entré är Jarlabankes bro – ett runstensmonument – som iordningsstälts och försetts med en utomhusutställning samt en temalekpark under 2006. Runriket är 2011 ett område där

besökare från hela landet vid ett tiotal lätt tillgängliga besöksmål ges möjlighet att reflektera över den tidigmedeltida landsbygden, vår egen tid och vårt eget samhälle. Beslutsfattare, tjänstemän, föreningsliv, skolor, företag och allmänheten i området kring Vallentunasjön är väl medvetna om traktens höga historiska värden.

Under 2009 har medel avsatts för samordning och möten i den operativa arbetsgruppen (Stockholms läns museum, Täby och Vallentuna kommuner). Läns museet har också haft en roll som kvalitetsgranskare av informationsmaterial och audioguides. Dessutom pågår en ständig utbyggnad och förbättring av tillgängligheten till de olika besöksmålen i Runriket. Verksamheten finansieras och genomförs av markägaren, vilken oftast är kommunen. Läns museets uppgift är här att bevaka och framhålla kulturmiljöns värden och möjligheter.

Museipedagogik

Pedagogiska program

Läns museet har en bred pedagogisk verksamhet med fokus på uppsökande verksamhet. Våra olika programerbjudanden till skolan fokuserar på både kulturmiljö- och konstpedagogik och vänder sig till grundskolan och gymnasiet. Under året har läns museet pedagoger totalt arbetat med 130 skolklasser.

Under 2009 erbjöds följande fasta programutbud:

Forntiden runt hörnet. Med programmet Forntiden runt hörnet får barnen i åk F-6 upptäcka de fornlämningarna som finns i skolans närhet. 13 klasser, från 4 olika kommuner deltog under 2009.

Upptäck Runriket. Upptäck Runriket är museets skolprogram inom ramen för kulturmiljöpedagogik. Programmet genomförs i temaparken vid Jarlabankes bro i Täby. Programmet riktar sig till åk F-9. Under 2009 deltog sammanlagt 24 klasser i programmet. Alla klasser kom från Täby och Vallentuna kommuner.

Konst i skolan. En konst i skolan dag utgår ifrån ett tema som någon av våra konstmappar handlar om. Sammanlagt under året har 23 skolklasser från 9 kommuner deltagit i Konst i skolan-programmet.

Upptäck skulptur. Med programmet Upptäck skulptur får barnen i åk 3-6 upptäcka, diskutera och analysera offentliga skulpturer i sin närmiljö. Under året har 15 skolklasser, samtliga i Huddinge kommun, deltagit i programmet.

Konst på plats. Med programmet Konst på plats förs en dialog med ungdomar i åk 7-9 och gymnasiet om den offentliga konstens roll i samhället. Under året har tre klasser i Stockholms kommun deltagit i programmet.

Sagomattan. Ett berättarprogram för klasserna F-6 med historier från Stockholms län. Under året deltog 15 klasser från 2 kommuner i programmet.

Reklam och bild. Under vårterminen utvecklades ett nytt program med inriktning på Reklam och bild, ett ämne som ingår i läroplanen i vissa skolor men som lärare på mellanstadiet inte alltid

har kompetens att undervisa om. Programmet är tänkt som en fortsättning på det program som kallas Konst i skolan. Det huvudsakliga målet är att eleverna efter programmet ska kunna särskilja reklam, propaganda och konstbilder. Under året har två klasser i Sigtuna kommit deltagit i programmet.

Albertus Pictor. I samband med 500-årsjubileet för Albertus Pictor tog läns museet fram ett pedagogiskt program för år 2-5. Programmet syftar till att lyfta Albertus Pictor och den bildvärld han skapade, men också en målars förhållande på den tiden. Programmet är också tänkt att användas som ett komplement till skolans undervisning om medeltiden.

Konstworkshop i jämlikhet. Under våren fick museet en specialbeställning av Huddinge kommun om en konstworkshop med jämlikhetstema för förskoleklasser. Totalt 12 klasser deltog i programmet.

Övrig pedagogisk verksamhet:

- I samband med museets utgrävning vid Broby bro juni 2009 erbjöd museet visningar för skolklasser. Visningar vände sig till åk F-gymnasiet. Sammanlagt deltog 23 klasser från 3 olika kommuner. Under utgrävningen arrangerade museet också en sommarlovsskola i Runriket – en endagskurs med visning av Jarlabankes bro, besök i Täby kyrka och besök vid utgrävningsplatsen.
- Under hösten arbetade en gymnasieklass från Nacka med projektet Plats och identitet med inriktning mot övergivna platser.
- Museet har deltagit i ett samarbete med Riksantikvarieämbetets projekt PlatsR
- Museet har också haft pedagogisk verksamhet till de tillfälliga utställningarna i museibygggnaden. Totalt har nio klasser deltagit i skolprogram på museet.

Skapande skola-projekt under 2009

I samband med Huddinge kommuns satsning på Skapande skola på temat plats och identitet tog läns museets fram ett konstpedagogiskt program "Bildens plats Du". Programmet fokuserade på elevernas val av viktiga platser och de använde sig av fotografering som arbetsmetod.

Sammanlagt deltog 16 klasser från olika årskurser på högskolan. Fem klasser visade sina bilder och texter i ett bildspel i museets Just Nu monter.

Samarbete med Stockholms universitet

- Museet har medverkat i Stockholms universitets fristående kurs Konstpedagogik 7,5 p. Vår medverkan har bestått av ett seminarium om läns museets konstpedagogiska metoder med workshop under vårterminen och en konstvandring i Flemingsberg under höstterminen. Sammanlagt deltog 35 personer.
- Museet var inkopplad i Stockholms universitets lärarprogram, och höll i ett delmoment som handlade om hur skolan kan arbeta med museer.

Musikprojektet ”Musik genom tre sekler”.

Musikprojektet ”Musik genom tre sekler” gick i början av 2009 i mål. I slutet av januari hölls ett mycket välbesökt releaseparty för den sista skivan ”Stockholmskt 1800-tal, ett musikaliskt kalejdoskop”.

Under de gångna 13 åren har totalt fem skivor producerats: Stockholmskt 1600-tal, Stockholmskt 1700-tal, Stockholmskt 1800-tal, Gode gosse glaset töm samt Vårt kön så föga det behöfver. Skivorna finns också förpackade i två boxar – en årtalsbox med 16- 17- och 18-tals skivorna, och en med de de övriga två skivorna.

Webbplatsen

Länsmuseets webbplats har haft cirka 410 000 besökare under året, vilket gör den till en av landet mest besökta länsmuseum-webbplatser. Vi redovisar vår webbstatistik enligt de riktlinjer som tagits fram av Svenska Museifönstret. Till de mest besökta delarna hör sidorna om länets kulturhistoria under rubriken Upptäck länet, samt bildsamlingen och sidorna om byggnadsvård.

I samband med de arkeologiska grävningarna vid Broby bro, Täby, arbetade museet med en arkeolog-blogg där arkeologerna dagligen rapporterade vad som hände vid utgrävningen.

Besöksstatistik

	2007	2008	2009
- Besök i museet	7 627	11 109	20 106
- Uppsökande skolverksamhet	2 000	1 798	2 559
- Program i museibygnaden	220	1607	1303
- Program ute i länet	500	1700	2000
- Vandringsuts, minimappar, konstmappar	62 625*	11 165	1 250
- Webbplats	432 779	350 000	410 000

(Siffrorna avser antal personer.)

* Kommentar: Under 2006-2007 turnerade utställningen ”Hundra historier” i länet och visades bland annat på mycket välbesökta bibliotek såsom till exempel Medborgarplatsens bibliotek. Utställningen var en del av ett projekt som finansierades med särskilda medel från Stockholms läns landsting med anledning av Mångkulturåret 2006.

Kommunikation

Varumärkesplattform

Under våren 2009 arbetade museet med att utarbeta en varumärkesplattform. Arbetet genomfördes i samarbete med Tullbergs kommunikationsbyrå och Marknadsblick.

Plattformen har hjälpt museet att fokusera verksamheten och riktat blickarna mot museet som en förmedlande organisation. Resultatet av arbetet blev att museet nu kommer att jobba med fokusområden och att museet har tagit fram kärnvärden för hela verksamheten som ska vara vägledande i allt jobb som görs under de kommande tre åren. Varumärkesplattformen låg också till grund för den nya tre-åriga verksamhetsplanen för 2010-2012.

Ny webbplats

Till sommaren 2009 lanserade museet en ny version av sin webbplats. Sidan har fått nytt utseende, ny teknik bakom skalet, en omarbetad struktur och delvis ett nytt innehåll. Samtidigt med lanseringen byttes också webbadressen till www.stockholmslansmuseum.se. Även museets e-postadresser ändrades och fick ny ändelse - fornamn.efternamn@stockholmslansmuseum.se.

Museet i media

Störst mediegenomslag under året har läns museets arkeologiska uppdrag fått. Allra mest uppmärksamhet fick fyndet av en ny runsten vid Vallentuna kyrka i slutet av april. SVT:s God morgon Sverige gjorde en åtta minuter lång direktsändning från fyndplatsen. Även SR Stockholms hade direktsändning från kyrkogården. SVT:s lokala nyhetsprogram ABC filmade och både DN och SvD gjorde stora artiklar. Fyndet följdes också upp av museet med ett arrangemang för allmänheten på platsen dagarna efter fyndet.

Omskriven var också läns museets arkeologiska utgrävning vid Broby bro, i Runriket, Täby då både SvD och DN hade varsin helsida om grävningen.

Utställningen Skuggan av en man uppmärksammades också den av flera tidningar, bland annat recenserades den i SvD samt skrevs om i artiklar i Dagens Nyheter, Nacka-Värmdö-Posten och flera lokaltidningar.

Samlingar

Foto

Fotoverksamheten vid läns museet har två huvudområden. Den ska dels vara en del av den dokumenterande och samtidsundersökande verksamheten, dels bistå hela organisationen med fotografering, bildredaktionellt arbete och digital bildhantering. Inom verksamhetsområdet svarar man också för arkivhållning av museets bildsamlingar och skötsel av bildförsäljning. Här är också läns museets kompetens inom det upphovsrättsliga området när det gäller fotografisk bild samlad.

Bildförsäljning

Museet bedriver försäljning av fotografier till externa kunder, både till privatpersoner och för kommersiell användning. Årets försäljning har uppgått till 102 fotografier, varav 49 stycken för kommersiell användning.

Bildregistrering

Att tillföra bilddatabasen uppgifter om varje fotografi är nödvändigt för att säkerställa dess kvalitet som historiskt källmaterial. Under året har 4500 fotografier registrerats.

Alf Nordströms bildsamling

Förre länsantikvariern Alf Nordströms omfattande fotosamling har under flera år tillgängliggjorts genom digitalisering, uppordning, vård och ändamålsenlig förvaring i landstingsarkivet i Flemingsberg. Länsstyrelsen, där samlingen tidigare förvarades, har kontinuerligt beviljat medel för detta arbete. Under året har cirka 4000 bilder digitaliserats, bland annat från Angarn, Botkyrka, Bro, Danderyd, Ed, Fresta, Husby-Ärlinghundra, Håtuna, Lidingö och Kungsängen.

Hembygdsföreningens bilder

Museet har inlett ett samarbete med Täby hembygdsförening inlett, gällande skanning av Tord Tordmars bildsamling. Hittills har ca 450 bilder ur samlingen skannats.

Övrigt

I samarbete med Stockholmsläns hembygdsförbund anordnade läns museets fotografer en tvådagars kurs i hur man fotograferar i samtidsdokumentation. Tio personer från hembygdsföreningarna gick utbildningen.

Arkivet

Uppordning av arkivet

Den sista januari slutade den arkivarie som under flera års tid varit anställd vid läns museet på s.k. accessmedel. Ett gediget arbete med att ordna upp museets arkiv gjordes under denna period, och viktiga steg har tagits för att skapa en fungerande arkivhållning i enlighet med gällande regelverk. Därmed har en god grund lagts för att läns museet – trots att man saknar formell arkivkompetens – ska kunna upprätthålla en god standard inom detta område.

Tillsynsbesök

Under året genomfördes ett tillsynsbesök av en arkivarie från Landstingsarkivet. En åtgärdsplan med ett antal angelägna uppgifter upprättades, bland annat ska läns museet till nästa tillsynsbesök ha upprättat en s.k. driftsinstruktion för arkivet.

Biblioteket

Länsmuseets bibliotek är ett referensbibliotek med inriktning mot länets kulturhistoria, och främst en resurs för museets personal. Allmänheten kan boka besök efter överenskommelse.

Inköp och uppordning

Inför verksamhetsåret 2009 utarbetade den dåvarande Kunskapsenheten ett förslag till nya rutiner för bokinköp till museet. En särskild inköpsgrupp tillsattes, där ämnesrepresentanter för museets samtliga enheter ingår. Gruppen träffas regelbundet för att besluta om nyförvärv. Denna nya ordning har fungerat väl och en påtaglig systematik och långsiktighet har blivit den tydligaste förändringen vad gäller förvärv av ny litteratur. Under året har 394 nyinkomna titlar, i form av såväl inköp som gåvor, registrerats.

It/Webbteknik

Under våren har det helt nya webbhanteringssystemet för vår webbplats börjat användas. Systemet bygger på opensource programvaran Django och drivs på en Linuxserver. Ett stort arbete har lagts ner på att flytta över material från det gamla systemet och i samband med detta har en rad förbättringar genomförts. Bland annat har ett nytt sätt att hantera kartor med hjälp av GoogleMaps börjat användas.

Kulturarv Stockholm

Kulturarv Stockholm finns nu i en skarp version, www.kulturarvstockholm.se, arbetet med portalen har dock fått stå tillbaka för andra arbetsuppgifter. Det som främst skett inom ramen för portalen är en vidareutveckling av projektet om försörjningen av Stockholm. En rad nya industrier har registrerats och en karta har tillkommit. Projektet om försörjningsindustrin är ett samarbete med Stockholms stadsmuseum och länsstyren.

KMM-programmet

Under året har vi, med hjälp av KMM-programmet, fortsatt att publicerat stora delar av vår bild databas i Europeana. Vi har också förberett databasen för publicering via k-samsök.

Sveriges historia

I slutet av året påbörjades arbetet med den gemensamma webbplatsen om Sveriges Historia. Detta är en satsning som alla läns museer gör gemensamt i samband med TV-serien om Sveriges Historia och som vi är projektledare för.

Drift

Vaktmästeri, teknik och säkerhet

Arbetet med att anpassa museets nya lokaler till verksamheten har fortsatt under året. Exempel på sådana insatser är följande:

- Branddörrarna i det interna trapphuset har försetts med automatisk stängningsfunktion kopplat till det automatiska brandlarmet.
- Under hösten genomfördes en omfattande uppdatering av inriktning och dokumentation av museets systematiska brandskyddsarbete (SBA) i samarbete med fastighetsägaren Atrium Ljungberg (beslut om planen i jan 2010).
- De flesta utrymningsplanerna har uppdaterats och ett par nya har satts upp.
- I samband med utställningen Skuggan av en man införskaffades en säkerhetsmonter för senare placering i Just Nu-montern. Vid detta tillfälle försågs utställningslokalerna med fasta dragningar för att underlätta framtida användning av säkerhetsmontrar i utställningssammanhang.
- Under hösten förbereddes och beslutades om ändring av vaktbolag från Securitas till G4S för museets larm- och säkerhetssystem (genomförs feb 2010).

Miljö

Sedan 2008 lämnar vi regelbundet allt överblivet kontorspapper till återvinning. Kartongåtervinning sker löpande i enlighet med tidigare rutiner.

Museets två leasingbilar är så kallade miljöbilar med etanoldrift. Vintertid är bilarna försedda med dubbfria vinterdäck.

Ekonomi och administration

Museets ekonomi på entreprenad

Efter beslut av styrelsen om att lägga ut museets ekonomihantering på entreprenad upphandlades under våren tjänsten som gick till företaget BDO Nordic AB. I samband med detta har museets ekonomiska rutiner setts över och dokumenterats som utgångspunkt för att utveckla ett effektivt samarbete mellan museet och BDO.

Nytt tid- och projektredovisningssystem

Av ekonomiska skäl har inköp och implementering av nytt tid- och projektredovisningsprogram skjutits på framtiden. Nuvarande system har setts över och kompletterats med samordnad uppföljning av både arbetstid och projekt i särskilt utformade exceldokument, vilket förbättrat möjligheterna till en övergripande avstämning av hela verksamhetens projektekonomi.

Arbetsplatsutveckling

Under året genomfördes en omfattande arbetsplatsutveckling under ledning av konsulten Anders Risling från ProvinsFem. Utgångspunkten var en medarbetarenkät som genomfördes under maj månad. Resultatet av denna bearbetades av personalen under ledning av Anders Risling vid tre tillfällen under året, vilket resulterade i tre utvecklingsområden för museet. Praktiska resultat var i första hand spelregler för arbetsplatsen och trivselregler för våra storrum. Uppföljning av arbetsplatsutvecklingen kommer att ske årligen de närmaste åren.

Trycksaker, artiklar och rapporter

Trycksaker

Flyer om byggnadsvård

framtagen tillsammans med Stockholms stadsmuseum

Katalog: Skuggan av en man

En katalog med fördjupningstexter till utställningen Skuggan av en man - om utgrävningarna av en kammargrav i Täby från folkvandringstiden.

Katalog: När larmet tystnar

Katalog till utställningen När larmet tystnar - förvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka. Boken innehöll texter som bygger på läns museets dokumentationsprojekt "Från buller till bullar" samt fördjupning kring omvandling av industrimiljöer. Boken trycktes med stöd från Länsstyrelsen i Stockholms län.

Bro till evigheten

Boken var resultatet av ett symposium om vikingatida broar som hölls under april 2009 på Såstaholm i Täby. I boken berättar Nordens ledande experter på området om sina tankar kring vikingatida brobyggnad. Deltagande skribenter är: Jan-Olof Montelius, Lars Andersson, Anne-Sofie Gräslund, Magnus Källström, Kristel Zilmer, Frands Herschend, Roger Wikell, Andreas Nordberg, Andreas Wikström och Anders Hultgård. Boken trycktes med stöd från Länsstyrelsen i Stockholms län.

Artiklar

Samtid & museer nummer 1 2009

Artikel av Lennart Rosander: Att försörja en huvudstad.

Rapportserien 2009

Balsberga

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte, Balsberga 1:6, RAÄ 28:1, Vårdinge socken, Södertälje kommun, Södermanland.

Författare: Åsa Berger. Rapport: 2009:31

Boo kapell

Antikvarisk kontroll vid renovering av golv, Boo kapell, Boo socken, Nacka kommun, Södermanland. Författare: Lisa Sundström.

Rapport: 2009:12

Boplatslämningar vid Ensta gamla bytomt

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 118:2 & 280:1, Täby socken och kommun, Uppland

Författare: Richard Grönwall. Rapport: 2009:2

Dalarö kyrka

Antikvarisk medverkan vid byte av takbeläggning, förstärkning av takkonstruktion samt exteriör målning, Dalarö kyrka, Dalarö socken, Haninge kommun, Södermanland.

Författare: Gunilla Nilsson. Rapport: 2009:37

Danderyds kyrka

Antikvarisk medverkan vid inspektion av Banérska gravvalven under koret i Danderyds kyrka, Danderyd socken, Danderyd kommun, Uppland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:33

Finsta

Arkeologisk utredning på Finsta 1:66, Skederid socken, Norrtälje kommun, Uppland.

Författare: Margareta Boije. Rapport: 2009:18

Furusunds kvarn

Antikvarisk kontroll vid renovering av byggnadsminnet Furusunds kvarn, Furusund 2:222, Blidö socken, Norrtälje kommun, Uppland.

Författare: Lotta von Liewen Wistrand.

Rapport: 2009:35

Förvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka

En dokumentation av omvandlingsprocessen i fyra industriområden i Nacka kommun: Augustendal – Nacka strand, Järla – Järla sjö,

Atlas Copcoområdet – Sickla köp kvarter samt Kvarnholmen. Författare: Anna Ulfstrand, Elisabeth Boogh, Cecilia Panzar, Eva Dahlström Rittsél, Hanna Gårdstedt. Rapport: 2009:16

Gravar i Vårby gård

Arkeologisk del- och slutundersökning på Norra Duvberget, av RAÄ 150 och 384 i Huddinge socken och kommun, Södermanland.

Författare: Göran Werthwein. Rapport: 2009:7

Gravar och boplats i Skäcklinge

Arkeologisk utredning inom fastigheten Tumba 8:273, Skäcklinge, Botkyrka socken och kommun, Södermanland. Författare: Åsa Berger och Kjell Andersson. Rapport 2009:40

Grönvreten

Särskild arkeologisk utredning av fastigheterna Jakobsberg 2:9 och 11:3, Järfälla socken och kommun, Uppland. Författare: Åsa Berger.

Rapport: 2009:46

Gåsvik

Översiktlig dokumentation av skador på nypåträffad fornlämning, Väddö socken, Norrtälje kommun, Uppland. Författare: Margareta Boije.

Rapport: 2009:29

Görvälns griftegård

Antikvarisk medverkan vid iordningsställande av gravkvarter nr 12, Görvälns griftegård i Jakobsberg, Järfälla socken, Järfälla kommun, Uppland.

Författare: Gunilla Nilsson. Rapport: 2009:48

Hemfosatorp

Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll av fornlämning Västerhaninge 193:1, Hemfosatorp 1:22, Haninge kommun, Södermanland. Författare: Kjell Andersson.

Rapport: 2009:4

Jarlabankes bro

Arkeologisk förundersökning av Jarlabankes bro, RAÄ 4 i Täby socken och kommun, Uppland.

Författare: Lars Andersson, Andreas Norberg

Rapport: 2009:3

Kapp-Ekeby

Arkeologisk förundersökning, RAÄ 147:1, 446:1-2 m.fl., Berga 7:2, Västerhaninge socken, Haninge kommun, Södermanland.

Författare: Kjell Andersson. Rapport: 2009:15

Kvarteret Messingen

Byggnadsdokumentation inför rivning av industribebyggelsen i kvarteret Messingen, Hammarby socken, Upplands Väsby kommun, Uppland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:14

Landängen

Kulturhistorisk bedömning av torpet Landängen med uthus, Landängen 1:43, Muskö socken, Haninge kommun, Södermanland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:19

Lingsberg

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 241:2-4, på fastigheten Lingsberg 1:5, Vallentuna socken och kommun, Uppland.

Författare: Åsa Berger. Rapport: 2009:1

Lingsberg 1:5 och 1:6

Dokumentation av fastigheterna Lingsberg 1:5 och 1:6 i Vallentuna socken, Vallentuna kommun, Stockholms län, Uppland. Författare: Lars Andersson, Elisabeth Sundström.

Rapport: 2009:9

Malsta kyrka

Antikvarisk kontroll vid omläggning av norra delen av bogårdsmuren, Malsta kyrka, Malsta socken, Norrtälje kommun, Uppland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:45

Marums kvarn

Antikvarisk medverkan vid restaurering av väderkvarn i Marum, Marum 3:2, Björkö-Arholma socken, Norrtälje kommun, Uppland.

Författare: Gunilla Nilsson. Rapport: 2009:34

Norrqa kvarn

Kulturhistorisk dokumentation av Norrqa kvarn, Norrqa 1:2, Grödinge socken, Botkyrka kommun, Södermanland. Författare: Lotta von Liewen Wistrand. Rapport: 2009:6

Skånelaholms slott

Antikvarisk kontroll vid fasadrestaurering av två flyglar, Skånelaholms slott, Skånela socken, Sigtuna kommun, Uppland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:30

Slammertorpsvägen i Kallhäll

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 43:1, 3-5, Järfälla socken och kommun, Uppland.

Författare: Åsa Berger, Richard Grönwall.

Rapport: 2009:21

Täby ridcenter

Särskild arkeologisk utredning inom Karby 2:1, Täby socken och kommun, Uppland.

Författare: Åsa Berger. Rapport: 2009:11

Upplands Väsby stationshus

Bebyggelseantikvarisk utredning av stationshusen vid Upplands Väsby station, Nedra Runby 4:2, Ed socken, Upplands Väsby kommun, Uppland.

Författare: Lisa Sundström. Rapport: 2009:25

Viggbydalen

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av gravfält RAÄ Täby 133:1, fastighet Viggbyholm 74:1, Täby socken och kommun, Uppland.

Författare: Richard Grönwall. Rapport: 2009:43

Värmdö kyrka

Antikvarisk kontroll vid renovering av stigluckor, Värmdö kyrka, Värmdö socken, Värmdö kommun, Uppland. Författare: Lisa Sundström.

Rapport: 2009:27

Äggelunda

Arkeologisk förundersökning av RAÄ Järfälla 28:1-4, 364:1 samt en mindre yta intill RAÄ Järfälla 32:1, Järfälla socken och kommun, Uppland. Författare: Richard Grönwall.

Rapport: 2009:26

Äldre Järnålder 2008

Ett arkeologiskt symposium i samarbete mellan Arkeologisektionen i Stockholms läns hembygdsförbund och Stockholms läns museum. Författare: Eva Bergström-Hyenstrand, Bengt Windelhed, Anna Arnberg, John Hamilton, Richard Grönwall. Rapport: 2009:5

Personalresurser under 2009

Länsmuseets personalresurser under 2009 har omfattat totalt ca 35 årsverken som fördelar sig inom verksamheten enligt tabellen nedan.

Verksamhetsområde eller funktion	Årsverken, basverksamhet	Årsverken uppdrag	Årsverken totalt
Ledning och administration			
- museichef	1		1
- personalhandläggare	1		1
- IT-samordnare	1		1
- Kommunikatör	0,5		0,5
Arkeologiska enheten			
- enhetschef	0,5	0,5	1
- arkeolog	0,5	5,75	6,25
Kulturhistoriska enheten			
- enhetschef	0,5	0,5	1
- byggnadsantikvarie	1	3	4
- landskapsantikvarie	0,5	0,5	1
- redaktör		1	1
- etnolog	1		1
- fotograf	1	0,3	1,3
- bildantikvarie	1		1
- museiassistent	0,5	0,5	1
- biblioteksassistent	1		1
- arkivarie		0,1*	1
Publika enheten			
- enhetschef	0,5		0,5
- utställningsproducent	1,5	0,5	2
- museipedagog	3		3
- drift- och säkerhetsansvarig	1		1
- vaktmästare/tekniker	1		1
- butiksföreståndare	0,75		0,75
TOTALT	20,75	14	34,75

* en arkivarie har varit anställd på museet under året genom finansiering med Access-medel

De angivna personalresurserna avser endast tillsvidareanställd personal. Utöver detta tillkommer tillfälligt anställd personal, i huvudsak inom uppdragsverksamheten.

ÅRSREDOVISNING

Styrelsen för **Stiftelsen Stockholms läns museum** (802011-2036) får härmed avlämna årsredovisning för tiden 2009-01-01 – 2009-12-31.

Innehåll	Sida
Förvaltningsberättelse	2
Förslag till vinst- och kapitaldisposition	6
Resultaträkning	7
Balansräkning	8
Tilläggsupplysningar	10
Upplýsningar till enskilda poster	10
Underskrifter	13

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Verksamhetens inriktning

Stiftelsen Stockholms läns museum är ett regionalt museum för huvudstadsregionen. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på kulturhistoria, kulturmiljövård och samtidskonst samt museipedagogik, utställningar och samtidsdokumentation.

Stiftelsen Stockholms läns museums huvudmän

Stiftelsens huvudmän utgörs av Stockholms läns landsting, Norrtälje, Sigtuna och Södertälje kommuner, Stockholms stad samt Stockholms läns hembygdsförbund.

Styrelsens sammansättning år 2009

Stockholms läns landsting:

Christina Brofalk (c), ordf	Ulf Lönneberg (kd), ersättare
Ulla Parkdal (s), v ordf	Ali Khan (s), ersättare
Anita Hillerström Vagli (m), ledamot	Leiph Berggren (fp), ersättare
Gert Abelt (s), ledamot	Kerstin Pehrsson (s), ersättare

Norrtälje kommun:

Gösta Colliander (c), ledamot	Roger Berglund (s), ersättare
-------------------------------	-------------------------------

Sigtuna kommun:

Bosse Andersson (c), ledamot	Hugo Carlsson (s), ersättare
------------------------------	------------------------------

Stockholms stad:

Anders Johnson (fp), ledamot	Hasan Hitay (s), ersättare
------------------------------	----------------------------

Södertälje kommun:

Anna Bohman (s), ledamot	Bo-Håkan Stockhaus (fp), ersättare
--------------------------	------------------------------------

Stockholms läns hembygdsförbund:

Erik Magnusson, ledamot	Christina Pettersson, ersättare
-------------------------	---------------------------------

Länsmuseichefen är föredragande i styrelsen och protokollförare är chefen för kulturhistoriska enheten. Styrelsens beredande organ är arbetsutskottet, vilket består av ordförande, vice ordförande och ytterligare en styrelseledamot samt museichefen som föredragande.

Under våren 2009 ersatte Anita Hillerström Vagli (m) Kristina Gardos (m) som ledamot för landstinget. Samtidigt ersatte Christina Pettersson Birgitta Biesheuvel som ersättare för Erik Magnusson, Stockholms läns hembygdsförbund.

Organisation och styrning av verksamheten

Länsmuseets verksamhet har under året bestått av fyra enheter, där länsmuseichefen tillika är enhetschef för administrativa enheten medan de övriga enheterna har egna enhetschefer. Enhetscheferna har eget budgetansvar för de delar av museets budget som fördelats ned på enhetsnivå. Ansvar för museets olika projekt ligger närmast hos en projektledare som kan vara enhetschef eller medarbetare under denne. Projektledaren ansvarar i första hand inför sin enhetschef.

Länsmuseets organisation har strukturerats om under året genom att kulturmiljöenheten delats upp i en arkeologisk enhet och i övrigt lagts samman med kunskapsenheten till en ny enhet med namnet Kulturhistoriska enheten. Ekonomifunktionen har samtidigt lagts ut på entreprenad.

Verksamheten leds av länsmuseichefen i samråd med ledningsgruppen som under år 2009 bestått av enhetscheferna samt museets kommunikatör och IT-samordnare. Verksamhetens mål, inriktning och innehåll styrs övergripande av stiftelsens stadgar, måldokument samt av verksamhetsplaner och årlig budget.

Händelser av väsentlig betydelse under året

Verksamheten

Den nya förbindelsgången med Dieselverkstadens huvudentré som invigdes i december 2009 blev en succé och medförde att museet fördubblade besöken under 2009 i förhållande till föregående år. Totalt kom 20 000 personer.

Under året har museet fått en varumärkesplattform, vilken utgjorde grund för en ny treårig verksamhetsplan för perioden 2010-2012 som togs fram under hösten

Seminarie serien "Arkeologi i Stockholms län" som museet drev under 1990-talet har återupptagits under 2009 med ett första seminarium om högstatusmiljöer under äldre järnålder. Museet har också hållit ett seminarium om vikingatida broar inom projektet Runriket. Den arkeologiska forskningsgrävningen av en vikingatida gravplats vid Broby bro i Täby som pågått årligen sedan 2007 fortsatte under 2009. I övrigt slutfördes två industrihistoriska projekt under året, dels ett som rörde omvandlingen av fyra fabriksområden i Nacka (rapport och utställningskatalog publicerade under 2009), dels dokumentationen av en cementindustri i Stora Vika, strax utanför Nynäshamn (publiceras under 2010).

En viktig del av museets arbete med kulturmiljövård har på sedvanligt sätt varit att fungera som remissinstans och rådgivande till länsstyrelsen, Svenska kyrkan och länets kommuner. Kommunerna har fått särskilt stöd från museet för vården av de sevärda fornlämningarna, både med kunskap om praktiska vårdfrågor och hjälp med informationsskyltar. Inom ramen för bidraget för kulturmiljövård har museet utfört dokumentationer av byggnadsminnen, fritidshusområden, kolonistugor och inventerat medeltida timmerhus i Uppland.

Museets arbete med att digitalisera fotografier i samarbete med ett antal hembygdsföreningar har fortsatt. Under året påbörjades inscanning av bilder från Täby hembygdsförening, liksom det stora arbetet med att digitalisera och tillgängliggöra förra länsantikvarien Alf Nordströms fotografier och andra bildsamlingar.

Under året genomfördes en mindre ombyggnad av museets fasta utställning för att skapa en tydligare åtskillnad mellan kafét och butik å ena sidan och utställningen å den andra. Utställningsverksamheten i museibygnaden har omfattat fyra tillfälliga utställningar, varav den arkeologiska utställningen "Skuggan av en man" var museets största utställningsproduktion under året. Utöver denna producerade museet också en utställning om omvandlingen av industrimiljöerna i Nacka under namnet "När larmet tystnat". Vidare visades också sex mindre utställningar i den s.k. Just-Nu montern.

Programverksamheten under året har i första hand varit knuten till utställningarna och utgjorts av verkstäder och lovaktiviteter för barn, föreläsningar och debattkvällar för vuxna. Utöver detta har vi haft flera temadagar/-helger under året, både på museet och ute i länet, som bl a rört byggnadsvård och arkeologi samt haft en julmarknad vid första advent. I slutet av året stängdes museets bibliotek för allmänheten av ekonomiska skäl. Forskare och allmänheten kan dock få tillträde genom att boka in besök efter överenskommelse.

Museets publika verksamhet ute i länet har som vanligt bestått av uthyrning av vandringsutställningar, miniutställningar och konstmappar, uppsökande skolverksamhet med utgångspunkt i konsten och fornlämningarna i länet samt arbete med att uppmärksamma och tillgängliggöra historiska besöksmål, särskilt Runriket i Täby och Vallentuna. Två nya vandringsutställningar har producerats under året, dels en fotoutställning om Solnas utveckling, dels en vandringsutställning om amatörfotografen Jens Martinssons bilder.

Webbplatsen har byggts om under året och fått ny form, teknik och en omarbetad struktur för att nå högre funktionalitet och tillgänglighet.

Ekonomi

Museets verksamhet finansieras med årliga bidrag från Stockholms läns landsting och Statens kulturråd, tillfälliga projektbidrag från länsstyrelsen i Stockholms län och Statens kulturråd, affärsverksamhet inom den ordinarie verksamheten (museibutik, utställningshyra, visningar mm), avgifter (subventionerade) för skolbesök samt uppdragsverksamhet inom kulturmiljöområdet.

Verksamhetsstödet från landstinget skrevs upp med 218 t kr för 2009, medan uppskrivningen av det statliga anslaget för detta år var marginellt såsom föregående år. Museets uppdragsverksamhet har av flera skäl haft negativ utveckling av kassabehållningen. Detta förklaras bl.a av ökad konkurrens inom den arkeologiska verksamheten och minskade tillfälliga bidrag från länsstyrelsen. Det låga ränteläget p.g.a. lågkonjunkturen medförde också betydligt lägre ränteinkomster för museet än föregående år. Ekonomi för museet blev av nämnda skäl ansträngd under året, vilket ledde till personalminskningar under hösten då 1,5 tjänster togs bort för att spara. Bland annat ledde detta till att museet tvingades stänga biblioteket för allmänheten.

Efter beslut av styrelsen om att lägga ut museets ekonomihantering på entreprenad upphandlades under våren tjänsten som gick till företaget BDO Nordic AB. I samband med detta har museets ekonomiska rutiner setts över och dokumenterats som utgångspunkt för att utveckla ett effektivt samarbete mellan museet och BDO.

Av ekonomiska skäl har inköp och implementering av nytt tid- och projektredovisningsprogram skjutits på framtiden. Nuvarande system har setts över och kompletterats med samordnad uppföljning av både arbetstid och projekt i särskilt utformade exceldokument, vilket förbättrat möjligheterna till en övergripande avstämning av hela verksamhetens projektekonomi.

Personalstatistik för 2009

Nedanstående statistik gäller anställningsförhållandena vid Stockholms läns museum vid årets slut om inget annat anges.

Tabell 1. Antal anställda

Anställningsform	Kvinnor	Män	Totalt
Tillsvidare	19	14	33
Visstid	1	0	1
Totalt	20	14	34

Vid all rekrytering verkar länsmuseet för att både kvinnor och män söker lediga tjänster. När det gäller tjänster där något av könen är underrepresenterade skall ansträngning göras för att få sökande av det underrepresenterade könet. Enligt museets mångfaldsplan ska personalsammansättningen på Stockholms läns museum också, så långt det är möjligt, spegla samhällets sammansättning i etniskt och kulturellt avseende.

Tabell 2. Deltidsarbetande

Anställningsform	Kvinnor	Män	Totalt
Tillsvidare	10	1	11

Av museets 33 tillsvidareanställda arbetar elva deltid, fem är föräldralediga på deltid och fyra arbetar deltid av andra skäl.

Tabell 3. Åldersfördelning

Ålder	19-29	30-39	40-49	50-59	60-
Tillsvidare	1	7	14	10	2
Visstid	0	0	1	0	0
Totalt	1	7	15	10	2

Personalomsättning

Av den tillsvidareanställda personalen har en och halv tjänst dragits in, vilket inneburit att en anställd slutat sin anställning under slutet av året.

Löneutveckling

Medellönen för tillsvidareanställda vid Stockholms läns museum (exkl. museichefen) var vid årets slut 25 222 kr/mån. Kvinnornas medellön var 25 060 kr/mån och männens medellön var 25 460 kr/mån.

Stockholms läns museum

Org.nr. 802011-2036

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK.

Förslag till vinst- och kapitaldisposition

Förslag till disposition av vinst

Till styrelsens förfogande står

balanserat resultat

3 420 116

årets resultat

-2 386 805

1 033 311

Styrelsen föreslår att

i ny räkning överföres

1 033 311

1 033 311

Beträffande stiftelsens resultat och ställning i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar med tillhörande tilläggsupplysningar.

Stockholms läns museum

Org.nr. 802011-2036

RESULTATRÄKNING

	Not	2009-01-01 2009-12-31	2008-01-01 2008-12-31
Rörelsens intäkter m.m.			
Anslag och uppdragsintäkter	2	21 807 073	27 736 581
Försäljning		740 419	576 765
Övriga rörelseintäkter		236 655	128 111
		<u>22 784 147</u>	<u>28 441 457</u>
Rörelsens kostnader			
Övriga externa kostnader		-8 442 344	-11 155 744
Personalkostnader	1	-16 043 525	-17 192 397
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-715 822	-888 495
		<u>-25 201 691</u>	<u>-29 236 636</u>
Rörelseresultat	5	-2 417 544	-795 179
Resultat från finansiella investeringar			
Ränteintäkter		32 033	253 892
Räntekostnader		-1 295	-25 348
		<u>30 738</u>	<u>228 544</u>
Resultat efter finansiella poster		-2 386 806	-566 635
Årets resultat		<u>-2 386 806</u>	<u>-566 635</u>

Stockholms läns museum

Org.nr. 802011-2036

BALANSRÄKNING

		2009-12-31	2008-12-31
TILLGÅNGAR	Not		
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner och inventarier	3	<u>609 094</u>	<u>1 207 838</u>
		609 094	1 207 838
Summa anläggningstillgångar		609 094	1 207 838
Omsättningstillgångar			
Varulager m.m.			
Råvaror och förnödenheter		<u>208 907</u>	<u>248 131</u>
		208 907	248 131
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 469 002	1 338 908
Övriga fordringar		206 493	495 005
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	4	<u>191 650</u>	<u>114 981</u>
		1 867 145	1 948 894
Kassa och bank		3 173 161	5 765 731
Summa omsättningstillgångar		5 249 213	7 962 756
SUMMA TILLGÅNGAR		5 858 307	9 170 594

Stockholms läns museum
Org.nr. 802011-2036

BALANSRÄKNING		2009-12-31	2008-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER	Not		
Eget kapital			
Balanserad vinst eller förlust		3 420 116	3 986 751
Årets resultat		-2 386 805	-566 635
Summa eget kapital		1 033 311	3 420 116
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		202 917	722 763
Övriga skulder		432 750	448 900
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	6	1 303 743	1 655 639
Pågående projekt	7	2 885 586	2 923 176
Summa kortfristiga skulder		4 824 996	5 750 478
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		5 858 307	9 170 594
POSTER INOM LINJEN			
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

ALLMÄNNA UPPLYSNINGAR

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med Årsredovisningslagen (ÅRL) och Bokföringsnämndens allmänna råd. Om avvikelser förekommer framgår det av notanteckning nedan.

Värderingsprinciper m.m.

Fordringarna upptas till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Övriga tillgångar värderas till anskaffningsvärde om ej annat anges i nedanstående noter.

Varulager m.m.

Varulagret är värderat till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde. För flertalet artiklar tillämpas nedskrivningstiden 3-5 år. Inköpta artiklars lagervärde upphör i regel efter 3 år.

Pågående arbeten

Pågående entreprenaduppdrag resultatavräknas i samband med att projektet avslutats. Pågående arbeten har därvid värderats till nedlagda direkta kostnader med tillägg för skäligen andel av indirekta kostnader.

Leasing

Stiftelsen disponerar endast i liten omfattning anläggningstillgångar via leasingavtal. Samtliga leasingavtal har löptider understigande tre år. Stiftelsens kostnader för nämnda leasing är inte väsentliga.

Skulder

Skulder har, om ej annat anges, upptagits till anskaffningsvärdet med sedvanliga reserveringar för upplupna kostnader.

UPPLYSNINGAR TILL ENSKILDA POSTER

Not 1	Personal	2009	2008
	<i>Medelantal anställda</i>		
	Medeltalet anställda bygger på av stiftelsen betalda närvarotimmar relaterade till en normal arbetstid.		
	Medelantal anställda har varit	34,0	38,0
	varav kvinnor	20,0	23,0

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

Sjukfrånvaro för samtliga anställda	5,89%	3,56%
Andel av sjukfrånvaro som avser långtidsjukfrånvaro	45,7%	18,42%

Ålder	Kvinnor	Män
- 29 år	*	*
30- 49 år	*	*
50 år -	*	*
Totalt	8,46%	3,31%

*Redovisas ej pga undantagsregeln i lagstiftningen som säger att uppgiften ej skall lämnas om antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till enskild individ. Med grupp avses både ålderskategori och könsfördelning inom ålderskategori.

2009

2008

Löner, ersättningar m.m.

Löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader har utgått med följande belopp:

Styrelsen och Verksamhetschef:		
Styrelsen	64 288	64 051
Verksamhetschef	553 475	551 547
Pensionskostnader	23 080	23 000
	<hr/>	<hr/>
	640 843	638 598
Övriga anställda:		
Löner och ersättningar	8 690 884	9 556 884
Pensionskostnader	687 594	634 559
	<hr/>	<hr/>
	9 378 478	10 191 443
Sociala kostnader och särskild löneskatt enligt lag och avtal	3 275 151	3 411 752
	<hr/>	<hr/>
Summa styrelse och övriga	13 294 472	14 241 793

Not 2

Anslag och uppdragsintäkter

2009

2008

Verksamhetsbidrag Landsting	7 684 000	7 472 815
Verksamhetsbidrag Stat	3 502 600	3 462 779
Övriga bidrag	0	388 000
Uppdragsverksamheten	10 620 473	16 412 987
	<hr/>	<hr/>
	21 807 073	27 736 581

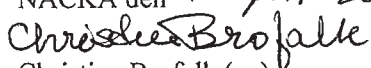
TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

Not 3	Maskiner och Inventarier	2009-12-31	2008-12-31
	Ingående anskaffningsvärde	6 977 079	6 319 174
	Inköp	148 695	657 905
	Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	7 125 774	6 977 079
	Ingående avskrivningar	-5 769 241	-4 812 347
	Årets avskrivningar	-747 439	-956 894
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-6 516 680	-5 769 241
	Utgående redovisat värde	609 094	1 207 838
Avskrivningar enligt plan beräknas på en nyttjandeperiod av 5 år.			
Not 4	Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2009-12-31	2008-12-31
	Övriga poster	75 316	114 981
	Avtalsförsäkringar	116 334	0
		191 650	114 981
Not 5	Rörelseresultat per rörelsegren	2009-12-31	2008-12-31
	Anslagsverksamheten	-2 827 216	-2 727 852
	Uppdragsverksamheten	409 673	1 932 673
		-2 417 543	-795 179
Not 6	Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2009-12-31	2008-12-31
	Upplupna sociala avgifter inkl löneskatt	527 905	574 628
	Upplupna löner samt semesterlöner	327 128	435 601
	Övriga poster	448 710	645 410
		1 303 743	1 655 639
Not 7	Pågående projekt	2009-12-31	2008-12-31
	Intäkter	8 194 007	11 556 209
	Personalkostnader	-3 139 387	-5 676 129
	Materialkostnader och administrativa kostnader	-2 169 034	-2 956 904
		2 885 586	2 923 176

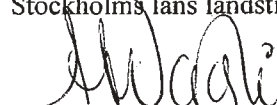
Stockholms läns museum

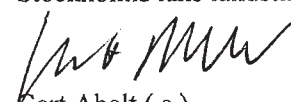
Org.nr. 802011-2036

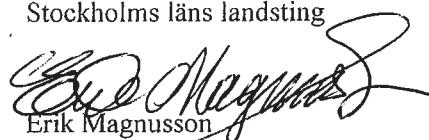
TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

NACKA den 15 april 2010

Christina Brofalk (c)
Stockholms läns landsting

Ulla Parkdal (s)
Stockholms läns landsting

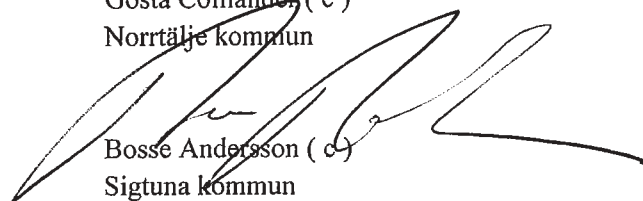

Anita Hillerström Vagli (m)
Stockholms läns landsting

Gert Abelt (s)
Stockholms läns landsting

Erik Magnusson
Stockholms läns hembygdsförbund

Gösta Colliander (c)
Norrtälje kommun

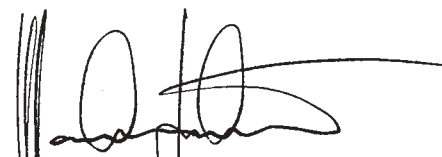

Bosse Andersson (c)
Sigtuna kommun

Anders Johnson (fp)
Stockholm stad

Anna Bohman (s)
Södertälje kommun

Vår revisionsberättelse har lämnats den 28 april 2010

Markus Liikanen
Auktoriserad revisor

Gunilla Jerlinger (s)
Stockholms läns landsting

REVISIONSBERÄTTELSE
Till styrelsen i
Stiftelsen Stockholms Läns Museum
org nr: 802011-2036

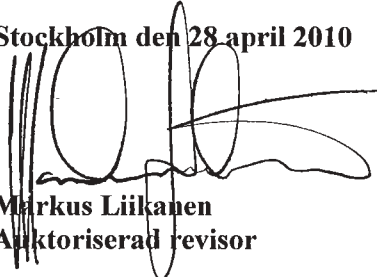
Vi har granskat årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens förvaltning i **Stiftelsen Stockholms Läns Museum** för år 2009. Det är styrelsen som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen och för att årsredovisningslagen tillämpas vid upprättandet av årsredovisningen. Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av vår revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisions sed i Sverige. Det innebär att vi planerat och genomfört revisionen för att med hög men inte absolut säkerhet försäkra oss om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsens tillämpning av dem samt att bedöma de betydelsefulla uppskattningar som styrelsen gjort när den upprättat årsredovisningen samt att utvärdera den samlade informationen i årsredovisningen. Vi har granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen för att kunna bedöma om någon styrelseledamot är ersättningskyldig mot stiftelsen, om skäl för entledigande föreligger eller om styrelseledamot på annat sätt handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförordnandet. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en rättvisande bild av stiftelsens resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Styrelseledamöterna har inte handlat i strid med stiftelselagen eller stiftelseförordnandet.

Stockholm den 28 april 2010

Markus Liikanen
Auktoriserad revisor

Gunilla Jerlinger

STOCKHOLMS
LÄNS MUSEUM

www.stockholmslansmuseum.se